

Joan MANÉN

COLLECTION

Obra Coral

Cinc cors

Tres cançons ibèriques

El cavaller enamorat

Lieder Càmera

Xavier Pastrana, director

 la mà de guido

Obra Coral

Tres cançons ibèriques op. A-12 per a cor de dones i piano *

1	Xarmangarria zera (popular basca)	2'53
2	Fuíme a la pola por vino (popular asturiana)	1'46
3	Muntanyes regalades (popular catalana)
(solista: Pilar Rovira, soprano)	3'34
4	El cavaller enamorat
adaptació per a cor mixt d'Àngel Colomer	3'10

Cinc cors

5	Muntanyes del Canigó op. A-28
text popular (solista: Josep Lluís, tenor)	4'55
6	El pardal op. A-28
text popular ampliat per Joan Manén
(solistes: Elisabet Pons, soprano i Josep Lluís, tenor)	6'58
7	Els dos camins op. A-47
text popular ampliat per Joan Manén	10'01
8	Muntanya de Montserrat op. A-47
text de Joan Llongueras	14'10

El petit maridet op. A-34

Variacions sobre un tema burlesc per a cor mixt, soprano i veu de nen **
text popular ampliat per Joan Manén

9	Tema i exposició	2'06
10	Var. I El petit maridet	1'19
11	Var. II El llit	3'01
12	Var. III Les puces	2'55
13	Var. IV El gat	3'33
14	Var. V El galliner	2'41
15	Var. VI El foc	1'53
16	Var. VII La guerra	4'29
17	Var. VIII La riuada	2'12
18	Var. IX El campaner - Final	2'34

Lieder Càmera

Xavier Pastrana, director

Daniel Blanch, piano *

Àngels Balagueró, soprano / Biel Jardí, nen **

Enregistrament: 12 i 13 de juliol de 2014 - Institut Gabriel Ferrater de Reus

Producció musical: Albert Gumí / Tècnic de so: David Casamitjana

Fotografia Lieder Càmera: Josep Molina

Imatges Joan Manén: Arxiu Associació Joan Manén

Imatge Lluís Maria Millet: Associació Musical de Mestres Directors

Dip. Leg.: B-6217-2015

Joan Manén: l'eclosió d'un geni musical

Joan Manén va néixer a Barcelona el 1883. Des de petit mostrà un talent inusual per a la música. El seu pare, músic amateur, el va iniciar al piano amb quatre anys i als cinc ja va començar els estudis de violí. En poc temps esdevingué un nen prodigi i amb deu anys inicià amb el pare tres llargues gires per nou països del continent americà arribant a debutar, amb catorze anys, al Carnegie Hall de Nova York. Des d'aleshores no disposà de cap professor que el guiés i la seva formació va ser autodidacta.

La consolidació de Manén com a violinista de primer nivell es va produir arran del seu debut a la Hochschule de Berlín el 1904. Començà aleshores a ser requerit per les sales i orquestres de més prestigi d'arreu d'Europa. Paral·lelament als seus èxits com a solista, tingué lloc la seva eclosió com a compositor d'obres simfòniques i òperes; un dels moments importants fou l'estrena el 1908 de la seva òpera "Acté" al Teatre Reial de Dresden. Amb Joan Manén, les facetes de compositor i violinista van anar sempre íntimament lligades. Era molt freqüent veure en els seus programes obres seves i sovint ell mateix les dirigia. Durant els anys vint realitzà diverses gires amb èxit pels Estats Units i continuà tocant per tot Europa fins al 1959, any en què decidí deixar els escenaris. En el transcurs de la seva llarga carrera havia arribat a realitzar més de quatre mil concerts, i gaudia d'un estatus de gran violinista virtuós. Segons la crítica alemanya, tenia una tècnica extraordinàriament desenvolupada i precisa, i un so dolç, pur i sempre cantabile. La seva interpretació despenia una profunda elegància i naturalitat.

L'obra coral

Joan Manén formà part d'una generació de músics cabdal en la renovació del cant coral a Catalunya i esdevingué un enllaç entre el modernisme i el noucentisme. El compositor, durant el primer quart de segle, amb la seva intuïció i sentit musical, aconseguí crear un corpus d'obres d'una magnitud i riquesa única a la Catalunya d'aquells temps. En els seus cinc cors, tots escrits per ser interpretats per l'Orfeó Català, trobem un interès a emmirallar-se en les grans formes de la música centreeuropea amb la intenció d'eleva l'esperit musical català a un veritable nivell internacional. Malgrat ser un violinista de prestigi, sempre viatjant i realitzant concerts arreu del món, Manén no deixà mai de sentir-se arrelat a la seva terra i freqüentment emprà el seu profund coneixement del cançoner popular per transferir una

essència catalana a les seves obres (simfonia "Nova Catalònia", "Rapsòdia catalana", "Caprici català núm. 3" per a violí i orquestra, "Juventus"...). Així com molts dels compositors d'aquell moment van compondre nombroses harmonitzacions basant-se fidelment en la tonada popular, Manén decidí anar molt més enllà desenvolupant amb ambició els temes i creant verdaderes glosses d'una magnífica riquesa contrapuntística.

A principi del segle XX Catalunya començava a gaudir d'un veritable renaixement musical gràcies en part a la gran tasca de l'Orfeó Català, entitat creada el 1891 per Lluís Millet i Amadeu Vives. L'Orfeó, al tombant de segle, va esdevenir a poc a poc un poderós motor cultural i social capaç d'impulsar i renovar el repertori coral fins a arribar a ser l'eix vertebrador d'un efervescent catalanisme cultural afí als idearis de la Lliga Regionalista de Francesc Cambó. Just l'any 1908, data en què s'inaugura el Palau de la Música Catalana, seu oficial de l'Orfeó, Joan Manén compon i dedica a l'entitat el primer dels seus cors a capela, **Muntanyes del Canigó**, una de les seves obres corals més populars i més interpretades. El compositor i violinista sempre va mantenir una vinculació molt especial amb l'entitat i gaudí de l'amistat de Lluís Millet, de Francesc Pujol (subdirector de l'entitat) i posteriorment de Lluís Maria Millet (fill de Lluís Millet i director de l'Orfeó a partir de 1946). Un dels molts exemples del compromís i bona relació que Manén mantingué amb l'entitat fou la col·laboració musical desinteressada que oferí, a petició del mestre Millet, en dos dels tres concerts que l'Orfeó Català dugué a terme amb èxit al Royal Albert Hall de Londres el 1914. Precisament fou durant un dels concerts celebrats a la capital anglesa que l'Orfeó programà, entre d'altres obres, les "Muntanyes del Canigó".

Lluís Millet, Maria Barrientos i Joan Manén el 1914 a la sortida del Royal Albert Hall

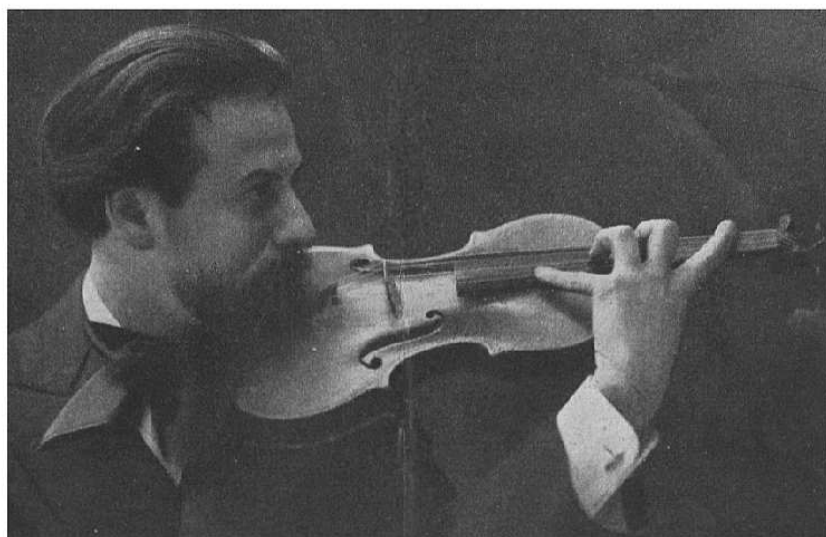
El pardal, dedicat a Lluís Maria Millet, és un caprici sobre el tema popular d'una gran originalitat. S'inicia amb l'ús d'onomatopeies (imitant el cant del pardal) que apareixen durant part de l'obra com a acompanyament de la melodia. El caràcter general del caprici és joiós i trobem moments d'un descriptivisme bucòlic molt inspirat. El text popular està revisat i ampliat per l'autor, que al final de l'obra, amb el seu sentit de l'humor característic, diu: "Ai, cançó, qui tha dictada? No és pas de l'Empordà cap fadrí, sinó un músic que fa nyigu-nyigu amb el violí."

Els dos camins, obra d'una gran profunditat i serenor, fou guardonada el 1917 amb la Flor Natural de les Festes de la Música Catalana i dedicada a Lluís Millet. La melodia popular, d'un disseny molt pur i expressiu (descoberta per Joaquim Pecanins el 1904), permet a Manén demostrar un cop més la seva especial habilitat per crear ambients sonors i una expressivitat poètica que emana d'una perfecta simbiosi entre text i música. L'obra esdevé una inspirada traducció musical dels sentiments del protagonista: la impressió de goig per l'eclosió de la primavera tenyida de melangia per la tristesa de no ser correspost per una donzella i el seu dubte de no saber quin camí prendre: el d'Aragó (el de la guerra) o el de l'amor. Un cronista de la "Revista Iberoamericana Arte Musical" ens narra així el dia de l'estrena de l'obra al Palau de la Música, durant l'acte d'entrega dels premis de la setena Festa de la Música Catalana celebrada el 1917: "L'Orfeó Català executà l'obra premiada, glossa de la cançó popular "Els dos camins". La composició és de gran volada i produeix un gran efecte per la seva harmonització adaptant-se fidelment a l'esperit de la lletra. El seu autor rep una gran ovació del públic. Acte seguit el Sr. Cabot llegeix una carta del propi compositor, renunciant al premi de cinc-centes pessetes que li correspon i destinat-ho a constituir un premi per la propera Festa de la Música, per a una composició de violí de caràcter català, oferint-se a estrenar-la el celebrat violinista. Una gran ovació acollí aquest tret de generositat."

Muntanya de Montserrat és una obra de maduresa, escrita el 1946 i estrenada dos anys més tard per l'Orfeó Català i Lluís Maria Millet. Fou dedicada a la Mare de Déu de Montserrat i va guanyar el Premi Abat Oliva. El cor, de molta dificultat, s'emparenta amb la música instrumental i és l'únic dels cinc cors basat en temes originals del mateix autor. La magnífica poesia de Joan Comellas és traduïda per Manén de manera grandiosa, solemne i amb una inspiració que abraça les arrels catalanes, la religiositat i els misteris de la muntanya i el sentiment d'adoració dels fidels.

El petit maridet és sens dubte l'obra coral més ambiciosa de Joan Manén per la seva llargada, complexitat i diversitat. Manén ens llega unes variacions sobre el tema popular (refent i ampliant el text) on se'ns mostra com un compositor alhora ambiciós i burlesc, fet que ens descriu bé trets de la seva personalitat, sovint plena de contrastos. Hom podria esperar d'una obra basada en un tema burlesc una peça concisa, però amb Manén les expectatives es trenquen i ens sorprenen congeniant la seva habitual ambició compositiva amb un original sentit de l'humor, musical i literari. Les variacions ens descriuen l'atzarosa aventura d'una muller casada per obligació amb un marit "xic com un gra de civada". El to burlesc és present en quasi tota l'obra i en ella el compositor dosifica l'ús del tema popular alternant-lo amb altres d'originals i fins i tot emprant la cançó popular Els tres tambors en la setena variació titulada "La guerra".

L'ús de passatges atmosfèrics que serveixen de transició entre variacions i una gran capacitat descriptiva per donar a cada moment el seu to precís, dona com a resultat una obra de gran diversitat i riquesa. Possiblement per la seva extraordinària dificultat, l'Orfeó Català no l'arribà a estrenar mai. L'estrena d'"El petit maridet" tingué lloc a Sabadell el quatre de juliol del 2014 amb el cor Lieder Càmera, dirigit per Xavier Pastrana.

Tots els cinc cors a excepció de "Muntanya de Montserrat" van ser inicialment creats entre 1908 i 1920. A partir de 1946, any de la represa de les activitats musicals de l'Orfeó Català, el compositor decidí realitzar-ne noves versions, revisades i ampliades. Les versions que contenen aquest disc són les escrites en darrer terme i editades l'any 1959. Precisament aquell any, el compositor regalà un exemplar de la nova edició a Lluís Maria Millet, que, en una carta al mestre, fa una descripció dels cinc cors que coneixia tan bé: "Llegint amb veritable fruïció totes aquestes obres seves pensava: realment això és música en el ver sentit

de la paraula! Quina veu més generosa i abundant! I quin mestratge en el desenrotllament, en el maneig de l'harmonia i el contrapunt. Les "Muntanyes del Canigó" són un delitós ensomni fet de clarors i ombres; "El pardal", delícia de gràcia alada; "Els dos camins", un poema de punyent melangia; La "Muntanya de Montserrat", solemne, profunda, tendra i apassionada al mateix temps. Però si jo hagués d'escollir una de les seves composicions corals potser triaria "El petit maridet" car el considero un exemplar únic en la literatura coral del gènere burlesc i d'una riquesa d'invenció extraordinària."

Les **Tres cançons ibèriques op. A-12** van ser dedicades a Wilhelm Kühn i al seu Cor Femení de la ciutat alemanya de Hagen. Des de principis del segle XX Manén va interessar-se per la música coral. El 1901, a Berlín, on el músic va viure durant més de disset anys, constituí i dirigí un cor de dones que portava el seu nom. L'obra "Tres cançons ibèriques", traduïda a l'alemany en l'edició de 1936 (hem de recordar la ferma reivindicació del compositor perquè les obres fossin sempre interpretades en la llengua del país on s'executaven), recull tres cançons populars, una de basca, una d'asturiana i una altra de catalana harmonitzades amb intel·ligència, gràcia i delicadesa. "Muntanyes regalades" és possiblement la que més sobresurt del conjunt, pel caràcter melangiós i idíl·lic que li atorga el compositor.

La sardana **El cavaller enamorat** ha estat l'obra de Manén més divulgada a Catalunya. Fou escrita durant la segona dècada del segle XX i ben aviat gaudí d'una gran celebritat, segurament per l'inspiradíssim obligat de tenora que contenen els llargs. Posteriorment el director i musicòleg Àngel Colomer va realitzar-ne una encertada adaptació per a cor mixt que entrà ben aviat a formar part del repertori coral habitual del nostre país. El director i pedagog Oriol Martorell digué de les sardanes de Joan Manén: "...respiren noblesa de

Lluís Maria Millet

sentiments, una equilibrada estructuració formal i un gust quasi sensual per les combinacions tímbriques i colorístiques. Hi trobem una sàvia conjunció del caire solemne tan típicament manenià, amb frases tendres i líriques.”

Daniel Blanch

Lletra de les obres disponible a: <http://cdmanenobracoral.joanmanen.cat>

L'Associació Joan Manén és una entitat sense ànim de lucre creada el 2010 amb la intenció de recuperar i difondre la figura i l'obra d'aquest músic barceloní. L'entitat també treballa amb fermesa en la recuperació de la música catalana de qualitat. L'Associació, junt amb La mà de guido, duen a terme aquesta col·lecció, dedicada a la música per a violí, l'obra vocal i la música de cambra i orquestral, amb la intenció de que Manén sigui finalment conegut i reconegut tant pels músics com pel públic en general.

www.joanmanen.cat

Joan Manén: la eclosión de un genio musical

Joan Manén nació en Barcelona en 1883. Desde pequeño mostró un talento inusual para la música. Su padre, músico amateur, lo inició en el piano con cuatro años y a los cinco ya comenzó los estudios de violín. En poco tiempo se convirtió en un niño prodigio y con diez años inició junto a su padre tres largas giras por nueve países del continente americano llegando a debutar, con catorce años, en el Carnegie Hall de Nueva York. Desde entonces no dispuso de ningún profesor que lo guiara y su formación fue autodidacta.

La consolidación de Manén como violinista de primer nivel se produjo a raíz de su debut en la Hochschule de Berlín en 1904. Empezó entonces a ser requerido por las salas y orquestas más prestigiosas de Europa. Paralelamente a sus éxitos como solista, tuvo lugar su eclosión como compositor de obras sinfónicas y óperas. Uno de los momentos importantes fue el estreno en 1908 de su ópera "Acté" en el Teatro Real de Dresde. Con Joan Manén, las facetas de compositor y violinista estuvieron siempre muy unidas. Era muy frecuente ver en sus programas obras suyas y a menudo él mismo las dirigía. Durante los años veinte realizó varias giras con gran éxito por Estados Unidos y continuó tocando por toda Europa hasta 1959, año en que decidió dejar los escenarios. En el transcurso de su larga carrera había llegado a realizar más de cuatro mil conciertos, y gozaba de un estatus de gran violinista virtuoso. Según la crítica alemana, poseía una técnica extraordinariamente desarrollada y precisa, y un sonido dulce, puro y siempre "cantabile". Su interpretación desprendía una profunda elegancia y naturalidad.

La obra coral

Joan Manén formó parte de una generación de músicos capital en la renovación del canto coral en Cataluña que sirvieron de enlace entre el Modernismo y el Noucentisme. El compositor, durante el primer cuarto de siglo, con su intuición y sentido musical, consigue crear un corpus de obras de una magnitud y riqueza única en la Cataluña de aquellos tiempos. En sus cinco coros, todos escritos para ser interpretados por el Orfeó Català, encontramos un interés en beber de las grandes formas de la música centro-europea con la intención de elevar el espíritu musical catalán a un verdadero nivel internacional. A pesar de ser un violinista de prestigio, siempre viajando y realizando conciertos por todo el mundo, Manén no dejó nunca de sentirse arraigado a su tierra y frecuentemente empleó su profundo conocimiento del

cancionero popular para transferir una esencia catalana en sus obras (sinfonía "Nova Catalònia", "Rapsodia catalana", "Capricho catalán nº 3" para violín y orquesta, "Juventus" ...). Así como muchos de los compositores de entonces realizaron numerosas armonizaciones basándose fielmente en la canción popular, Manén decidió ir mucho más allá desarrollando con ambición los temas y creando verdaderas glosas de una magnífica riqueza contrapuntística.

A principios del siglo XX Cataluña empezaba a disfrutar de un verdadero renacimiento musical gracias en parte a la gran labor del Orfeó Català, entidad creada en 1891 por Lluís Millet y Amadeu Vives. El Orfeó, en el cambio de siglo, se convirtió poco a poco en un poderoso motor cultural y social capaz de impulsar y renovar el repertorio coral hasta llegar a ser el eje vertebrador de un efervescente catalanismo cultural afín a los idearios de la "Lliga Regionalista" de Francesc Cambó. Justo en 1908, fecha en que se inaugura el Palau de la Música Catalana, sede oficial del Orfeó, Joan Manén compone y dedica a la entidad el primero de sus coros a capela, las **Muntanyes del Canigó** (Montañas del Canigó), una de sus obras corales más populares y más interpretadas. El compositor y violinista siempre mantuvo una vinculación muy especial con la entidad y disfrutó de la amistad de Lluís Millet, de

Francesc Pujol (subdirector de la entidad) y posteriormente de Lluís Maria Millet (hijo de Lluís Millet y director del Orfeó a partir de 1946). Uno de los muchos ejemplos del compromiso y buena relación que Manén mantuvo con la entidad fue la colaboración musical desinteresada que ofreció, a petición del maestro Millet, en dos de los tres conciertos que el Orfeó Català llevó a cabo con éxito en el Royal Albert Hall de Londres en 1914. Precisamente fue durante uno de los conciertos celebrados en la capital inglesa que el Orfeó programó,

entre otras obras, "Muntanyes del Canigó".

El pardal (El gorrión) dedicado a Lluís Maria Millet, es un capricho sobre el tema popular de una gran originalidad. Se inicia con el uso de onomatopeyas (imitando el canto del gorrión) que aparecen durante parte de la obra como acompañamiento de la melodía. El carácter general del capricho es jocoso y encontramos momentos de un descriptivismo bucólico muy inspirado. El texto popular está revisado y ampliado por el autor, que al final de la obra, con su sentido del humor característico, escribe: Ay, canción, quién te ha dictado? No es del Ampurdán ningún joven soltero, sino un músico que hace ñigu-ñigu con el violín.

Els dos camins (Los dos caminos) obra de una gran profundidad y serenidad, fue galardonada en 1917 con la Flor Natural de las "Festes de la Música Catalana" y dedicada a Lluís Millet. La melodía popular, de línea muy pura y expresiva (descubierta por Joaquim Pecanins en 1904), permite a Manén demostrar una vez más su especial habilidad en crear ambientes sonoros y una expresividad poética que emana de una perfecta simbiosis entre texto y música. La obra se convierte en una inspirada traducción musical de los sentimientos del protagonista: la impresión de felicidad por la eclosión de la primavera teñida de melancolía por la tristeza al no ser correspondido por una doncella y su duda al no saber qué camino tomar: el de Aragón (el de la guerra) o el del amor. Un cronista de la "Revista Iberoamericana Arte Musical" nos narra así el día del estreno de la obra en el Palau de la Música, durante el acto de entrega de los premios de la séptima "Festa de la Música Catalana" celebrada en 1917: "El Orfeó Català ejecutó la obra premiada, glosa de la canción popular "Els dos camins". La composición es de gran vuelo y produce un gran efecto por su armonización adaptándose fielmente al espíritu de la letra. Su autor recibe una gran ovación del público asistente. Acto seguido el Sr. Cabot lee una carta del propio compositor, renunciando al premio de quinientas pesetas que le corresponde y destinándolo a constituir un premio para la próxima "Festa de la Música", para una composición de violín de carácter catalán, ofreciéndose a estrenarla el celebrado violinista. Una gran ovación acogió este rasgo de generosidad."

Muntanya de Montserrat (Montaña de Montserrat) es una obra de madurez, escrita en 1946 y estrenada dos años más tarde por el Orfeó Català y Lluís Maria Millet. Fue dedicada a la Virgen de Montserrat y ganó el Premio Abad Oliva. El coro, de mucha dificultad, se emparenta

con la música instrumental y es el único de los cinco coros basado en temas originales del mismo autor. La magnífica poesía de Joan Comellas es traducida por Manén de manera grandiosa, solemne describiendo de forma muy inspirada la religiosidad y los misterios de la montaña y el sentimiento de adoración de los fieles.

El petit maridet (El pequeño marido) es sin duda la obra coral más ambiciosa de Joan Manén por su longitud, complejidad y diversidad. Manén nos lega unas variaciones sobre el tema popular (rehaciendo y ampliando el texto) en las que se nos muestra como un compositor a la vez ambicioso y burlesco, lo que nos describe bien los rasgos de la personalidad del músico, a menudo llena de contrastes. Se podría esperar de una obra basada en un tema burlesco una pieza concisa, pero con Manén las expectativas se rompen y nos sorprende congeniando su habitual ambición compositiva con un original sentido del humor, musical y literario. Las variaciones nos describen las aventuras de una mujer casada por obligación con un marido "pequeño como un grano de avena". El tono burlesco está presente en casi toda la obra y en ella el compositor dosifica el uso del tema popular alternándolo con otros de originales e incluso utilizando la canción popular "Els tres tambors" en la séptima variación titulada "La guerra". El uso de pasajes atmosféricos que sirven de transición entre variaciones y una gran capacidad descriptiva para dar en cada momento el tono preciso, da como resultado una obra de gran diversidad y riqueza. Posiblemente por su extraordinaria dificultad, el Orfeó Català no la llegó a estrenar nunca. "El petit maridet" fue finalmente

estrenado en Sabadell el cuatro de julio de 2014 por el Cor Lieder Càmera dirigido por Xavier Pastrana.

Los cinco coros a excepción de "Muntanya de Montserrat" fueron escritos entre 1908 y 1920. A partir de 1946, año de la reanudación de las actividades musicales del Orfeó Català, el compositor decidió realizar nuevas versiones, revisadas y ampliadas. Las versiones que contienen este disco son las definitivas, editadas en 1959. Precisamente ese año, el compositor regaló un ejemplar de la nueva edición a Lluís Maria Millet, que, en una carta al maestro, hace una descripción de los cinco coros que conocía tan bien: "Leyendo con verdadera fruición todas estas obras tuyas pensaba: realmente esto es música en el verdadero sentido de la palabra! Qué voz más generosa y abundante! Y qué maestría en el desarrollo, en el manejo de la armonía y el contrapunto. "Muntanyes del Canigó" son un delicioso ensueño hecho de claroscuros; "El pardal", delicia de gracia alada; "Els dos camins", un poema de punzante melancolía; "Muntanya de Montserrat", solemne, profunda, tierna y apasionada a la vez. Pero si yo tuviera que escoger una de sus composiciones corales quizás elegiría "El petit maridet" ya que lo considero un ejemplar único en la literatura coral del género burlesco y de una riqueza de invención extraordinaria."

Las **Tres canciones ibéricas op. A-12** fueron dedicadas a Wilhelm Kühn y su Coro Femenino de la ciudad alemana de Hagen. Desde principios del siglo XX Manén se interesó por la música coral. En 1901, en Berlín, donde el músico vivió durante más de diecisiete años, constituyó y dirigió un coro de mujeres que llevaba su nombre. "Tres canciones ibéricas", traducida al alemán en la edición de 1936 (debemos recordar la firme reivindicación del compositor para que las obras fueran siempre interpretadas en la lengua del país donde se ejecutaban), recoge tres canciones populares (vasca, asturiana y catalana) armonizadas con inteligencia, gracia y delicadeza. "Muntanyes regalades" es posiblemente la que más sobresale del conjunto, por el carácter melancólico y idílico que le otorga el compositor.

La sardana **El cavaller enamorat** (El caballero enamorado) ha sido la obra de Manén más divulgada en Cataluña. Fue escrita durante la segunda década del siglo XX y pronto disfrutó de una gran celebridad, seguramente por la inspirada melodía de tenora que contienen los largos (segunda parte de la danza). Posteriormente el director y musicólogo Àngel Colomer realizó una acertada adaptación para coro mixto que entró muy pronto a formar parte del repertorio coral habitual de nuestro país. El director y pedagogo Oriol Martorell dijo de las

sardanas de Joan Manén: "...respiran nobleza de sentimientos, una equilibrada estructuración formal y un gusto casi sensual por las combinaciones de timbre y color. Encontramos una sabia conjunción del carácter solemne tan típicamente maneniano, con frases tiernas y líricas.

Daniel Blanch

Letra original de las obras disponible en: <http://cdmanenobracoral.joanmanen.cat>

La **Associació Joan Manén** es una entidad sin ánimo de lucro creada en 2010 con el fin de difundir la figura y la obra de este músico barcelonés y de recuperar música catalana que ha caído injustamente en el olvido. La Asociación, junto a La mà de guido, lleva a cabo esta colección dedicada a la música para violín, la obra vocal y la música de cámara y simfónica de Joan Manén.

www.joanmanen.cat

Joan Manén: The birth of a musical genius

Joan Manén was born in Barcelona in 1883. From his early childhood he showed an exceptional talent for music. His father, who was an amateur musician, introduced him to the piano when Joan was only four years old, and when he was five he began his studies in violin. He rapidly became a child prodigy, and, when he was ten, he began three long tours in nine countries on the American continent. He made his debut at the Carnegie Hall in New York when he was fourteen. From then onwards he didn't take any more courses to guide his musical training and became a self-taught musician.

Manén became a first-rank violinist with his debut at the Hochschule in Berlin in 1904. He started to receive many invitations from the most renowned concert halls and orchestras from all over Europe. Together with his success as a soloist, he started to emerge as a composer of symphonic works and operas. In this regard, one of the most significant moments was the première in 1908 of his opera "Acté" at the Royal Theatre in Dresden. His career as a composer and his career as a violinist were very strongly linked throughout his life. It was very usual to see works by him in his concert programmes, and quite often he conducted them. In the 1920s, he successfully toured the United States several times, and continued to perform all over Europe until 1959, when he decided to quit his career as a performer. Over the years, he performed more than four thousand concerts, enjoying enormous prestige as a great virtuoso violinist. According to German critics, his technique was extraordinarily developed and accurate, his sound was sweet, pure and always "cantabile", and with his way of performing he conveyed a profound elegance and naturalness.

Choral works

Joan Manén was part of a generation of musicians that played a key role in the renewal of choral music in Catalonia, thus becoming a bridge between Modernisme (Catalan Modern Style) and Noucentisme (early 20th-century Catalan cultural movement). During the first quarter of the 20th century and thanks to his intuition and musical feeling, Manén succeeded in composing a whole repertoire of magnificent and rich works unique at that time in Catalonia. In his **Cinc cors** (Five Choirs), all of them written to be performed by the Orfeó Català, we may observe a wish to be a reflection of the great forms of Central European music

in order to make the Catalan musical spirit achieve a true international level. Despite being a renowned violinist, always touring and giving concerts all over the world, Manén never forgot his Catalan roots, and frequently made use of his deep knowledge of folk songs to give a Catalan flavour to his works ("Simfonia Nova Catalònia", "Rapsòdia Catalana", "Caprici català nº3" for violin and orchestra, "Juventus"...). Whereas many composers at that time carried out many harmonisations very closely based on folk airs, Manén decided to go far beyond them by eagerly developing the themes and by composing genuine glosses extraordinarily rich in counterpoint.

At the beginning of the 20th century, Catalonia began to undergo a true musical renaissance, partly thanks to the great effort carried out by the Orfeó Català, a choral society established in Barcelona in 1891 by Lluís Millet and Amadeu Vives. At the turn of the century, the Orfeó progressively gave a strong cultural and social momentum that succeeded in fostering and renovating the choral repertoire. It was to become a focus around which an effervescent cultural Catalanism that followed the ideas of Francesc Cambó's "Lliga Regionalista" (Catalan right-wing party) evolved. In 1908, the very year in which the Palau de la Música Catalana, the official seat of the Orfeó Català, was opened, Joan Manén composed and dedicated the first of his "a cappella" choirs, **Muntanyes del Canigó**, (Canigó Mountains), one of his most popular and most frequently performed choral works, to this choral society. The composer and violinist always maintained a very special bond with the Orfeó, being a good friend of Lluís Millet, Francesc Pujol (Deputy Director of the choral society), and later on of Lluís Maria Millet (the son of Lluís Millet and Conductor of the Orfeó from 1946 on). One of the many examples of the good relationship and engagement that Manén had with this choral society was the altruistic musical collaboration that at the request of Maestro Millet he offered in two of the three concerts that the Orfeó Català successfully gave at the Royal Albert Hall in London in 1914. It was precisely during one of these concerts that "Muntanyes del Canigó" was performed, for it had been included, among other works, in the programme of the Orfeó.

El pardal (The Sparrow), dedicated to Lluís Maria Millet, is a very unique capriccio on the corresponding folk theme. It begins by making use of the onomatopoeias (imitating birdsong) that appear during some sections of the work accompanying the melody. The general nature of the capriccio is joyful, and we may find some fragments with a very inspired bucolic descriptivism. The folk theme was revised and broadened by the composer, who, at

the end of the work, with his characteristic sense of humour, said: "Oh dear song, who has dictated you to me? It wasn't a bachelor from Empordà, but a musician that with his violin makes nyigu nyigu."

Els dos camins (The Two Paths), very profound and serene work, was awarded the "Flor Natural de les Festes de la Música Catalana" in 1917; it was dedicated to Lluís Millet. The folk melody, with a very pure and expressive design (discovered by Joaquim Pecanins in 1904), allowed once more Manén to show his special ability in creating sound atmospheres and a poetic expressiveness that originated from a perfect symbiosis between the lyrics and the music. The work inspiringly conveys the feelings of the character playing the main role; the impression of joy due to the outbreak of spring is however impregnated with sadness for not being reciprocated by a maiden and due to his doubts for not knowing which path to take: that of Aragon (of war) or that of love. A columnist from the "Revista Iberoamericana Arte Musical" narrated the day of the première of this work at the Palau de la Música, during the ceremony of awards of the seventh "Festa de la Música Catalana" held in 1917: "The Orfeó Català performed the work awarded, a gloss of the folk song "Els dos camins". The magnificent composition produced a great effect due to its harmonisation, which perfectly meets the spirit of the lyrics. The composer received a great ovation from the public. Afterwards, Mr. Cabot read a letter by the same composer, in which the latter renounces the 500 pesetas corresponding to the award, for he wants to establish a fund for the awards of the next "Festa de la Música" for a violin composition with a Catalan flavour. This renowned violinist offers himself to perform its première. A great ovation welcomed his generosity."

Muntanya de Montserrat (Mountain of Montserrat) is a mature work written in 1946 and premiered two years later by the Orfeó Català and Lluís Maria Millet. It was dedicated to the Virgin of Montserrat and it won the "Premi Abat Oliba". This very difficult choir is related to instrumental music, and it is the sole of the five choirs based on some original works by the composer; it is also a passionate one. The wonderful poem by Joan Comellas is interpreted by Manén in a grand and solemn way, and it shows its inspiration in the Catalan roots, the religiosity and the mysteries of the Mountain, as well as the feeling of the believers' worship.

El petit maridet (The Little Husband) is certainly the greatest choral work by Joan Manén due to its length, complexity and diversity. Manén offers some variations on the corresponding folk theme (remaking and broadening the lyrics), where we may discover a composer that is

both far-reaching and humorous and that describes very well the features of his personality - very often full of contrasts. Given the fact that this piece is based on a comic theme, we could expect a concise work, but, in the case of Manén, expectations always hide surprises, for in it he combines his compositional zeal with a genuine sense of humour, musical and literary. These variations describe the eventful life of a woman that has been married by force to a husband that is "as small as a grain of barley". The comic tone appears throughout most of the work, and in it the composer measures out the use of the folk theme by alternating it with other original ones, and even by making use of the folk song "Els tres tambors" in the seventh variation, entitled "La guerra". The use of atmospheric fragments that play the role of a transition between each variation, as well as a great descriptive ability that provides each moment with its precise tone, results in a very diverse and rich piece. Possibly given its extraordinary difficulty, the Orfeó Català was never able to première it. "El petit maridet" was performed for the first time in Sabadell on July 4, 2014, by the Cor Lieder Càmera conducted by Xavier Pastrana.

Except for "Muntanya de Montserrat", "Cinc Cors" was initially composed between 1908 and 1920. From 1946 the year in which the Orfeó Català began its musical activities after the Spanish Civil War onwards, the composer decided to carry out some new versions, revised and broadened. The versions included on this CD are the ones that were last written by the composer and released in 1959. Precisely that year, the composer offered a copy of the new edition to Lluís Maria Millet, who, in a letter written to the Maestro, describes the five choirs that he knew so well: "While reading with great pleasure all these works of yours, I thought: this is really music in the true sense of the word! What a generous and rich voice! And what a mastery in the development and use of harmony and counterpoint. "Muntanyes del Canigó" is an exquisite illusion made up of lights and shadows. "El pardal" is a delight of winged grace, "Els dos camins", a poem full of acute melancholy, "Muntanya de Montserrat", solemn, profound, tender and passionate, altogether. But if I had to choose one of his choral compositions, perhaps I would choose "El petit maridet", for I consider it to be a unique example in the choral literature of the comic genre, of an extraordinarily rich creativeness."

Tres Cançons Ibèriques Op. A-12 (Three Iberian Songs) was dedicated to Wilhelm Kühn and to his Women's Choir in Hagen (Germany). Manén was interested in choral music from the very beginning of the 20th century. In 1901 in Berlin, where the composer was to live more

than 17 years, he founded and conducted a women's choir that bore his name. This work, translated into German in the 1936 edition (we should recall the composer's very strong claim for the works to be always performed in the language of the country where they were sung), gathers three folk songs Basque, Asturian and Catalan, cleverly, graciously and delicately harmonised. "Muntanyes regalades" (Charming Mountains) is possibly the one that stands out from this collection of songs due to its melancholic and idyllic flavour given to it by the composer.

The sardana (a type of circle dance typical of Catalonia) **El cavaller enamorat** (The Knight in Love) by Manén has been the most disseminated work in Catalonia. It was written during the 1920s and it quickly became a very well-known piece, probably due to the very inspired melody of the "tenora" (wind instrument very much used by the the "cobla", traditional music ensemble of Catalonia) included in the "llargs" (second part of the dance). Later on, the conductor and musicologist Àngel Colomer carried out a very good arrangement for mixed choir of the sardana, which very early on started to be included in the usual choral repertoire in Catalonia. About Joan Manén's sardanes, the conductor and pedagogue Oriol Martorell said: "they convey noble feelings, a well-balanced formal structure and an almost sensual taste for timbre and colour combinations. In them we may find a wise combination of the solemn nature, so typical in Manén, with tender and lyrical phrases."

Daniel Blanch
(English translation: Beatrice Krayenbühl)

Original lyrics available on: <http://cdmanenobracoral.joanmanen.cat>

Joan Manén Association is a non-profit making institution that was founded in 2010 with the aim of disseminating the figure and work of this musician from Barcelona and the recuperation of that part of the Catalan music heritage that has undeservedly fallen into oblivion. This Collection is devoted to violin music, vocal work and chamber and symphonic music by Joan Manén.

www.joanmanen.cat

Lieder Càmera

El so càlid i expressiu, propi i característic de Lieder Càmera va ser una de les prioritats del treball del seu fundador Josep Vila i Casañas, l'any 1990 i ha continuat essent així amb els seus successors Xavier Pastrana i Elisenda Carrasco, la seva actual directora titular.

En tots aquests anys d'història, Lieder Càmera ha estat dirigit per nombrosos directors de prestigi i ha col·laborat amb diverses orquestres nacionals i internacionals. Ha estat cor adscrit al Festival Castell de Peralada, ha actuat amb la companyia Carles Santos fent gira per nombrosos festivals europeus, així com al TNC en un espectacle sobre el poeta Joan Maragall.

Aquesta peculiar trajectòria fa de Lieder Càmera un cor versàtil, amb una extraordinària flexibilitat interpretativa i una especial capacitat de comunicació amb el públic.

L'interès per la preservació i difusió del patrimoni musical propi, ha dut a Lieder Càmera a dedicar a la música catalana quatre dels cinc CD enregistrats: dos de cançó tradicional, un de poemes de Miquel DescLOT musicats per Josep Vila i el darrer en homenatge a la Nova Cançó.

Des de la temporada 2012-2013 el Cor de Cambra Lieder Càmera és cor adscrit de l'Auditori i l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya.

Fundació
BancSabadell

L'ESTRUCH
FABRICA DE CREACIÓ DE LES ARTS EN VIU

pianoservei
lloguer de pianos per a concerts

Xavier Pastrana

Després d'obtenir el títol superior de guitarra, Xavier Pastrana es centra en l'estudi de la direcció i la composició. Durant aquest estudi passa pel mestratge de reconeguts directors com Pierre Caó, Frieder Bernius, Jorma Panula o Salvador Mas, afegits als professors U. Lajovich i S. Pironkoff de la Universität für Musik und darstellende Kunst a Viena.

En el camp de la composició deu la seva formació al mestre Manel Oltra amb qui estudia també orquestració. Durant la seva carrera, li han estat encarregades obres simfònico-corals des d'entitats com l'Escola Municipal de Música de Tarragona o l'Escola Coral de l'Orfeó Català, entre d'altres. Així mateix, ha obtingut diversos premis de composició en els Premis Ciutat de Reus de Composició de Corals Infantils o el premi de composició Orfeó Manresà.

Després d'haver estat sotsdirector de l'Orfeó Català i del Coro de la Orquesta Ciudad de Granada, és nomenat director del Cor Sant Esteve de Vila-seca i, més tard, del Cor Lieder Càmera, amb qui centra la seva carrera entre els anys 2008 a 2013. Amb aquests cors ha fet diversos enregistraments per a Catalunya Música, Televisió de Catalunya, TAC12 i els segells Columna Música i Música Global.

Actualment centra la seva activitat artística en l'Ensemble O Vos Omnes - un jove grup de música antiga- i el Cor i Orquestra de l'Auditori Josep Carreras de Vila-seca.

LiederCàmera

El sonido cálido y expresivo, propio y característico de Lieder Càmera, fue una de las prioridades del trabajo de su fundador, Josep Vila i Casañas en 1990 y ha continuado siéndolo con sus sucesores Xavier Pastrana y Elisenda Carrasco, la actual directora titular.

Durante todos estos años de historia, Lieder Càmera ha sido dirigido por numerosos directores de prestigio y ha colaborado con múltiples orquestas nacionales e internacionales. Ha sido coro adscrito al Festival Castell de Peralada, ha actuado con la compañía Carles Santos actuando en gira por diversos festivales europeos, así como en el TNC, en un espectáculo sobre el poeta Joan Maragall.

Esta peculiar trayectoria hace de Lieder Càmera un coro versátil, con una extraordinaria flexibilidad interpretativa y una especial capacidad para comunicar con el público.

El interés por la preservación y difusión del patrimonio musical propio, ha llevado a Lieder Càmera a dedicar a la música catalana cuatro de las cinco grabaciones que ha realizado hasta la fecha: dos de canción tradicional, uno de poemas de Miquel Descot armonizados por Josep Vila y el último en homenaje a la Nova Cançó.

Desde la temporada 2012-2013 el Cor de Cambra Lieder Càmera es coro adscrito del Auditori y de la "Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya"

Xavier Pastrana

Después de obtener el título superior de guitarra, Xavier Pastrana se centra en el estudio de la dirección y la composición. Durante este estudio pasa por la maestría de reconocidos directores como Pierre Caó, Frieder Bernius, Jorma Panula o Salvador Mas, así como de los profesores U. Lajovich y S. Pironkoff de la Universität für Musik und darstellende Kunst de Viena.

En el campo de la composición debe su formación al maestro Manel Oltra con quien estudia también orquestación. Durante su carrera, le han sido encargadas obras sinfónico-corales desde entidades como la "Escola Municipal de Música de Tarragona" o la "Escola Coral de l'Orfeó Català", entre otras. Así mismo, ha obtenido varios premios de composición en los "Premis Ciutat de Reus de Composició de Corals Infantils" o el premio de composición Orfeó Manresà.

Después de haber sido subdirector del Orfeó Català y del Coro de la Orquesta Ciudad de Granada, es nombrado director del Cor Sant Esteve de Vila-seca y, más adelante, del Cor Liedertänzer, donde centra su carrera entre los años 2008 y 2013. Con estos coros ha hecho varias grabaciones para Catalunya Música, Televisió de Catalunya, TAC12 y los sellos Columna Música y Música Global.

Actualmente centra su actividad artística en el Ensemble O Vos Omnes - un joven grupo de música antigua- y el "Cor i Orquestra de l'Auditori Josep Carreras de Vila-seca".

LiederCàmera

A warm and expressive sound has always been the main objective of Lieder Camera, in 1990 the founder and conductor Josep Vila i Casañas strived to create a choir with a personal and characteristic colour, and this objective has continued through his successors Xavier Pastrana and Elisenda Carrasco; the current principal conductor of the choir.

Throughout the choir's history, Lieder Camera, has had the opportunity to work with many prestigious conductors in both A Cappella and Orchestral concerts, they have collaborated with various orchestras on both a National and International scale. Lieder Camera held a contract with the Peralada Castle Festival, partaking in a yearly staged opera production, they have also worked with the Carles Santos Company touring in various European festivals, and performing at the Catalonia National Theatre, in a staged production about the poet Joan Maragall.

This diverse experience makes Lieder Camera a versatile group, with extraordinary flexibility and the capacity to have a special connection with all types of audiences.

Lieder Camera has particular interest in preserving and promoting Catalan music, this has led to the recording of four CDs; two with traditional Catalan choral music, one with Miquel Descolts poems musically arranged by Josep Vila i Casañas and the last being a tribute to Nova Cançó recent arrangements of traditional Catalan songs.

Since the 2012-2013 season Lieder Camera is the principal collaborating choir for the Barcelona Symphonic Orchestra at Barcelona's Auditorium (L'Auditori).

Xavier Pastrana

After graduating in Guitar, Xavier Pastrana focused on conducting and composing. He was instructed by prestigious conductors such as Pierre Caó, Frieder Bernius, Jorma Panula or Salvador Mas, as well as with the professors U. Lajovich and S. Pironkoff from the Universität für Musik und Darstellende Kunst in Vienna.

As for composition, he owes his training to the great composer Manel Oltra with whom he also studied orchestration.

Throughout his career, he has been commissioned a number of choral symphonic works by the Municipal Music School in Tarragona and the Choral School of the Orfeó Català among others. Furthermore, he has won some composition awards in the "Premis Ciutat de Reus de Composició de Corals Infants" or the composition award Orfeó Manresà.

After some years working as an assistant conductor in the Orfeó Català and the "Coro de la Orquesta Ciudad de Granada", he was named conductor of the Cor Sant Esteve from Vila-seca and later, of the Cor Lieder Càmera, to which he devotes from 2008 to 2013. With such choirs, Xavier Pastrana recorded several works for Catalunya Música, Televisió de Catalunya, TAC12 and the labels Columna Música and Música Global.

Nowadays he is focusing his career and his artistic activity in the Ensemble O Vos Omnes - a young group of ancient music- and the Orchestra & Choir of the Auditori Josep Carreras from Vila-seca.

